Den 27. november 2025 blev for Ophavsretslicensnævnet

i sag nr. 131

DILEM v. formand Alex Heick
Tonemestervej 9
2400 København NV

mod

Gramex
Gammel Kongevej 11-13, 2. sal
1620 København V

Indgået nedenstående

Forlig

Indledning
Sagen angår en tvist mellem DILEM, som repræsenterer et mindre antal ikke-kommercielle radio- og tv-stationer i Danmark, hvoraf ingen har afspilning af musik som primært formål, og Gramex, som er en forvaltningsorganisation, der er godkendt af Kulturministeriet efter ophavsretslovens § 68, stk. 2, til at opkræve vederlag for offentlig fremførelse – herunder radioudsendelse – af musikindspilninger. Gramex repræsenterer udøvende kunstnere og musikselskaber (fonogramproducenter).

Gramex' opkrævning af vederlag over for de radiostationer, der er repræsenteret af DILEM, har været baseret på Tvangslicensnævnets (nu: Ophavsretslicensnævnets) kendelse af 10. april 1987 i sag nr. 17. Ved denne kendelse blev der ved fastsættelsen af vederlaget lagt vægt på det befolkningstal, som den pågældende radio efter alt foreliggende måtte antages at blive aflyttet af, mens der ikke blev taget hensyn til lokalradioernes indtægtsforhold.

Parternes uenighed angår bl.a., hvilken betydning 1987-kendelsen skal tillægges, og i hvilket omfang andre omstændigheder, herunder den generelle udvikling i lokalradioernes økonomi og ændret lytteradfærd, skal inddrages ved fastsættelsen af, hvad der må anses for et rimeligt vederlag.

Ved Ophavsretslicensnævnets behandling af sagen har deltaget højesteretsdommer Jan Schans Christensen (formand), advokat, ph.d. Vibeke Borberg og advokat Asger Heine Jensen.

Sagens baggrund, anlæg og indledende forløb
DILEM og Gramex indgik i 2018 en rammeaftale om tariffer (vederlag), som trådte i kraft den 1. januar 2018, og som omfatter anvendelse af udgivne lydoptagelser i

henhold til ophavsretslovens § 68 for radio- og tv-stationer, som er medlemmer af bl.a. DILEM.

Rammeaftalen udløb ved udgangen af 2022, og der blev ikke indgået en ny aftale mellem parterne. I stedet foretog Gramex aconto opkrævning fra den 1. januar 2023 og fremefter. De efterfølgende drøftelser mellem parterne førte ikke til en ny aftale.

Vederlaget pr. minut for de ikke-kommercielle stationer (reguleret pr. 1. januar 2024) udgør 0,5519 kr. pr. minuts udsendelse af al anvendt musik, der er indspillet på f.eks. cd eller mp3, pr. 50.000 indbyggere. Minuttaksten reguleres én gang årligt.

Sagen blev indbragt for Ophavsretslicensnævnet ved DILEM's skrivelse af 5. august 2024. I skrivelsen rejste DILEM en række spørgsmål vedrørende det vederlag, DILEM betaler til Gramex, og som DILEM finder for højt. DILEM nedlagde ikke en konkret påstand.

Gramex indgav svarskrift af 29. oktober 2024, hvori DILEM blev opfordret til at nedlægge en konkret påstand, der vil kunne tages under behandling af nævnet, idet Gramex i modsat fald ville påstå afvisning af sagen.

Den 11. november 2024 fremkom DILEM med supplerende bemærkninger.

I duplik af 20. december 2024 nedlagde Gramex påstand om, at DILEM skulle anerkende, at vederlaget til Gramex for anvendelse af musik i ikke-kommercielle lokalradiostationer, der indgår i DILEM-samarbejdet, udgør følgende pr. 50.000 indbyggere: I 2024 et vederlag på 0,6068 kr. pr. minut af den samlede sendetid af fonogrammer (lydoptagelser). I 2025 et vederlag på 0,6617 kr. pr. minut af den samlede sendetid af fonogrammer (lydoptagelser). I 2026 og fremefter et vederlag på 0,7166 kr. pr. minut af den samlede sendetid af fonogrammer (lydoptagelser).

Gramex' påstand er udtryk for en gradvis indfasning af en takststigning med et tillæg på 30 % af den nuværende tarif på 0,5519 kr. over 3 år, dvs. 10 % i hvert af årene.

Minuttariffen for udsendelse af beskyttede lydoptagelser, der forudsætter fuld rapportering, berøres ikke.

Parternes synspunkter/anbringender
Parterne er i sagen fremkommet med bl.a. følgende synspunkter/anbringender:

DILEM's synspunkter/anbringender
DILEM har under sagen anført bl.a., at udviklingen i prisen for musik er steget meget over de seneste mange år, mens de ikke-kommercielle radioers økonomi er faldet meget i den samme periode. Sammenlignet med 1987, hvor nævnet traf den

afgørelse, der har dannet grundlaget for den aktuelle pris, er radioernes lyttergrundlag faldet til 1/4. Derfor bør vederlaget for musik reduceres til 1/4 af dagens takst.

Principperne for prissætning af Gramex' repertoire bygger på nævnets afgørelse fra 10. april 1987, hvor det blev fastsat, at betaling hviler på antal potentielle lyttere i et lokalområde. For storbyforhold præciseres i sag nr. 57 fra 1995 en storby-takst i København svarende til 280.000 indbyggere. I mindre tæt bebyggede områder reduceres taksten svarende til befolkningsgrundlaget.

Dengang var situationen en anden. I 1987 var flow-TV og flowradio "mediernes konge". Publikum kunne også høre CD, bånd og plader, men ellers lyttede alle til flowradio på FM og så flow-TV. Flow-TV er under pres i vore dage især fra streaming, men det er intet i sammenligning med det pres, som ikke-kommerciel FM-radio ligger under. Udviklingen er gået stærkt siden 1987. Flertallet af unge mellem 3 og 33 år hører i vore dage aldrig radio, og slet ikke lokalradio på FM. Rigtigt mange hører i stigende grad musik og podcasts via mobiltelefon eller laptop. En stor del af resten bruger kun DAB+, hvor ikke-kommerciel lokalradio ikke er repræsenteret. Og man finder – ud over musik på sin mobiltelefon – musik og information på sociale medier såsom YouTube, Facebook, Instagram og TikTok samt fra de talrige musiksites på internettet. Intet af dette fandtes i 1987. Desuden er lokalradio i nogen grad sat i skammekrogen ud fra et politisk ønske om at flytte radiolytning over på DAB+, hvor lokalradioerne ikke findes. Eneste stabile tilbageværende lyttergrundlag er bilradioerne, hvor DAB+ er sjælden. Det er absurd i dag at anvende grundlaget for afregning af vederlag i 1987.

Lokalradioernes økonomi anses i princippet ikke for at være relevant for prisfastsættelsen for brug af beskyttet musik, som afhænger af andre forhold. Driftstilskuddet til en lokalradio er i 2025 på 128.189 kr. I 2008 var driftstilskuddet på 134.731 kr. Tilskuddet er altså ikke reguleret op med pristallet, men er de facto reguleret ned. Vederlaget betalt til Koda og Gramex i 2008 var dengang på 22.427 kr. (for Bispebjerg Lokalradio) med et timetal og musikforbrug omtrent som i dag.

Når den 30 % takststigning på Kodas og Gramex' repertoire slår igennem, og da der fra 1. juli 2025 også har skullet lægges moms på, vil den samlede bon for brug af beskyttet musik blive på rundt regnet 80.000 kr. Altså en tredobling af vederlag plus moms. Og udgøre 3/4 af tilskuddet. Meget få ikke-kommercielle radiostationer kan løfte dette.

Gramex' bekymring for at relatere sit vederlag til tilskuddets størrelse er forståelig, men realiteten er, at blandt Danmarks ikke-kommercielle lokalradioer, er det de færreste, der har betydende indtægter ud over tilskuddet. Der er derfor et stigende misforhold mellem radioernes betalingsevne og vederlagskravet fra Gramex (og Koda). At der fra 1. juli 2025 er kommet moms oveni, føjer spot til skade, og at tilskuddet i år er 30.000 kr. mindre end sidste år er heller ikke nogen stor hjælp.

Det er dårligt købmandskab at videreføre en prispolitik, som seriøst bidrager til at miste massevis af kunder. Måske dem alle sammen.

Mange fattige kunder er måske bedre end ingen kunder. Manglende brug af beskyttet musik vil betyde et yderligere kvalitetsfald i radioernes sendeflade, som bidrager til, at de virker støvede og kedelige. Det vil også være et tab for nye, unge danske kunstnere, for hvem lokalradioerne ofte er vigtig for komme ud over rampen med deres musik.

I kendelsen fra 10. april 1987, siges det, at der "ved beregningen af dækningsgrundlaget skal lægges vægt på det befolkningstal, som den pågældende radio efter alt foreliggende må antages at blive lyttet af. Eventuelle tvister afgøres af nævnet". Samme udsagn omtales også i sag 57. Dette udsagn kan læses som et fortræffeligt argument for, at nævnet bør justere det teoretiske dækningsgrundlag til noget realistisk, eksempelvis til ¼ af det som bruges i dag.

Gramex' synspunkter/anbringender
Gramex har under sagen anført bl.a., at baggrunden for Gramex' forslag til en forhøjelse af lokalradiotariffen er, at princippet om materiel gensidighed blev ophævet gennem en ændring af udlandsbekendtgørelsen pr. 1. januar 2024, således at der gælder et princip om national behandling. Konkret blev § 14 og § 16, stk. 2, i bekendtgørelse om anvendelsen af ophavsretsloven i forhold til andre lande ophævet.

Ændringen af udlandsbekendtgørelsen er begrundet i EU-Domstolens RAAP-dom, dom af 8. september 2020 (sag C-265/19). Sagen var anlagt af den irske organisation Recorded Artists Actors Performers (RAAP) mod Phonographic Performance (Ireland) og den irske regering. I dommen hedder det i præmis 88:

"Eftersom artikel 8, stk. 2, i direktiv 2006/1151 udgør en harmoniseret regel, tilkommer det alene EU-lovgiver og ikke de nationale lovgivere at afgøre, om der er anledning til at begrænse indrømmelsen af denne ophavsretsbeslægtede ret i Unionen for så vidt angår tredjelandsstatsborgere, og i bekræftende fald at fastlægge denne begrænsning på en klar og præcis måde. Som Europa-Kommissionen har fremhævet i sit skriftlige indlæg, indeholder hverken denne bestemmelse eller nogen anden EU retlig bestemmelse på EU-rettens nuværende udviklingstrin en begrænsning af denne art."

EU-Kommissionen har efter RAAP-dommen ikke taget initiativ til at genindføre et princip om materiel gensidighed på området.

Ændringen har betydet, at omfanget og antallet af fonogrammer, der skal betales vederlag til Gramex for, er væsentligt forøget, især fordi der nu også skal betales for amerikanske fonogrammer.

Gramex' opkrævning af vederlag over for de lokalradiostationer, der indgår i DILEM-samarbejdet, har altid været baseret på Ophavsretslicensnævnets (dengang Tvangslicensnævnets) kendelse af 10. april 1987 i sag nr. 17. Kendelsen og de deri

indeholdte minuttakster er efterfølgende opretholdt i nævnets sag nr. 47. I begge kendelserne blev det afvist at tage hensyn til radiostationens indtægter.

I kendelse nr. 17 blev Gramex' minuttarif med et dækningsområde på 50.000 eller en forholdsmæssig andel heraf fastsat til 0,50 kr. pr. minut for udsendelse af beskyttede lydoptagelser, eller 0,30 kr. pr. minut af den samlede sendetid af fonogrammer.

Nævnets takster pr. 1. januar 2023 indeksreguleret i henhold til nettoprisindekset med ændringen i indekset for november 1986 til november 2022 ville være 1,11 kr. pr. minut for udsendelse af beskyttede lydoptagelser og 0,67 kr. pr. minut af den samlede sendetid af fonogrammer.

Det er sidstnævnte takst, der berøres af Gramex' påstand. Førstnævnte takst anvendes i praksis ikke af ikke-kommercielle lokalradiostationer, da den forudsætter fuld rapportering til Gramex.

Den nuværende tarif for ikke-kommerciel lokalradio er lavere end ovennævnte indekserede tarif for den samlede sendetid af fonogrammer.

Efter ændringen af udlandsbekendtgørelsen er der ikke længere grundlag for at videreføre den lave tarif for den samlede sendetid af fonogrammer. Fra den 1. januar 2024 burde det derfor være tariffen for udsendelse af beskyttede lydoptagelser, som radioerne skal betale i henhold til. For de ikke-kommercielle radiostationer ville det betyde væsentlig forhøjelse af betalingsniveauet, hvis de med virkning fra den 1. januar 2024 skulle overgå til den høje minuttarif.

Tarifforslaget, som det fremgår af påstanden, repræsenterer en gradvis indfasning med et tillæg på 30 % af den nuværende tarif på 0,5519 kr. over 3 år. Amerikanske lydudgivelser har frem til udgangen af 2023 været ubeskyttet i dansk ret, når de blev afspillet på f.eks. FM-radio. Gramex har derfor hverken opkrævet for eller afregnet til amerikanske rettighedshavere. Med virkning fra den 1. januar 2024 er reglerne ændret, og nu skal der ske betaling for anvendelsen af dette repertoire.

Gramex har opkrævet for anvendelsen af lydoptagelser i henhold til ophavsretslovens § 68 og i overensstemmelse med nævnets praksis om en minuttakst for lokalradioer. Radioerne er i overensstemmelse med nævnets praksis og principper blevet opkrævet den lavere minuttakst for anvendelsen af udgivne lydoptagelser, mod at radioerne til gengæld bl.a. ikke skulle udarbejde og indsende en specifikation over anvendelsen af beskyttede lydoptagelser til Gramex.

Det har været en forudsætning for tariffen, at 65-75 % af de udsendte fonogrammer har været beskyttede i den forstand, at de har været omfattede af ophavsretslovens § 68. Den forudsætning, som ligger til grund for denne lavere minuttakst, er med ændringerne af udlandsbekendtgørelsen faldet bort. I princippet burde radiostationerne derfor betale en minuttakst i overensstemmelse med den højere minuttakst,

som Ophavsretslicensnævnet har fastsat, og som gælder for udsendelsen af beskyttede udgivne lydoptagelser.

Gramex foreslår i stedet en tarif, hvor den nuværende minuttakst vil blive forhøjet gradvist over 3 år med 10 % i hvert af årene.

Forligsforhandlingerne
Efter at parterne hver især havde afgivet de ovennævnte skriftlige indlæg i sagen, tilkendegav de på Ophavsretslicensnævnets forespørgsel, at de var indstillet på at deltage i en mæglingsproces, jf. § 7, stk. 1, 1. pkt., i dagældende bekendtgørelse nr. 25 af 14. januar 2004 om Ophavsretslicensnævnet.

Den 22. januar 2025 holdt nævnet et forberedende telefonmøde med parterne, og den 17. februar 2025 fremsendte DILEM et udkast til forlig med Gramex.

Der blev afholdt mæglingsmøde i sagen med de samme deltagere den 26. februar 2025 i Kulturministeriets lokaler, Nybrogade 2, 1203 København K.

Den 12. marts 2025 afholdt nævnet et Teams-møde med parterne, hvor bl.a. mulighederne for at få belyst den faktiske lytning af udsendelser fra ikke-kommercielle lokalradioer blev drøftet.

Parterne redegjorde nærmere for deres synspunkter i en række mails, jf. mail af 2. juni 2025 fra DILEM, mail af 12. juni 2025 fra Gramex, mail af 19. juni 2025 fra DILEM, mail af 25. juni 2025 fra Gramex samt mail af 11. oktober 2025 fra DILEM.

Det blev under forløbet klart, at der ikke i sagen ville foreligge datamateriale, som kunne give et pålideligt billede af den faktiske lytning af ikke-kommercielle lokalradioer.

Den 28. oktober 2025 afholdt nævnet på ny telefonmøde med parterne. Under drøftelserne på telefonmødet tilkendegav advokat Peter Schønning på Gramex' vegne, at Gramex senest tre uger efter telefonmødet ville fremkomme med et oplæg til en forligsmæssig løsning.

Gramex' oplæg til en forligsmæssig løsning blev som aftalt fremsendt den 18. november 2025.

Oplægget til forlig blev gennemgået og drøftet på et telefonmøde med deltagelse af nævnet og parterne den 19. november 2025.

En revideret forligstekst blev fremsendt af Gramex den 20. november 2025.

Teksten afspejler det endelige forlig, jf. nedenfor, idet parterne er enige om, at denne protokol gøres tilgængelig i sin helhed på nævnets hjemmeside efter sagens afslutning.

Forlig og sagsomkostninger
På baggrund af de ovenfor nævnte drøftelser har DILEM og Gramex d.d. indgået følgende forlig:

"I 2024 og 2025 sker der ingen regulering af betalingen i forhold til den betaling, som Gramex har udsendt fakturaer på, dvs. at der ikke sker regulering med tilbagevirkende kraft.

Den nuværende betaling (2025) er 0,5594 kr. pr. minuts udsendelse af al anvendt musik pr. 50.000 indbyggere (herefter kaldet grundvederlag).

De ikke-kommercielle lokalradioers nuværende betaling forøges som følge af RAAP-dommen og ændringen af udlandsbekendtgørelsen med 30 % indfaset over tre år i perioden 2026-2028, dvs. med en forhøjelse på 10 %-point af grundvederlaget i hvert af årene 2026-2028 med tillæg af en årlig indeksregulering i henhold til nettoprisindekset. Imidlertid indføres der et loft på Gramexvederlaget i form af 10 % af den ikke-kommercielle lokalradios tilskud fra Slots- og Kulturstyrelsen. Ved et årligt tilskud på fx 128.000 kr., betales årligt max 12.800 kr. til Gramex. Dette loft gælder, hvis den pågældende radiostation opfylder alle de følgende forudsætninger:

- Radiostationen udøver ikke-kommerciel lokalradiovirksomhed med et begrænset musikindhold i overensstemmelse med bekendtgørelsen om ikke-kommerciel lokalradiovirksomhed.

- Musikken udgør max 50 % af radiostationens sendeflade i 2026, max 40 % i 2027 og max 30 % i 2028 og efterfølgende år.

- Radiostationen har max 1.000 ugentlige lyttere (beregnet som et gennemsnit i en måling fra Kantar eller lignende, hvor en lytter kun tæller med ved lytning i min. 5 sammenhængende minutter).

- Bortset fra et årligt tilskud fra Slots- og Kulturstyrelsen genererer radiostationen max 20.000 kr. i andre indtægter.

Alle beløb er ekskl. moms.

Detaljerne forudsættes fastsat i en rammeaftale mellem organisationerne."

-o0o-

Efter sagens omstændigheder finder Ophavsretslicensnævnet, at ingen af parterne skal betale de med nævnets behandling af sagen forbundne udgifter, jf. § 4, stk. 3, 1. pkt., i bekendtgørelse nr. 25 af 14. januar 2004, jf. § 20, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 809 af 19. juni 2025.

Thi bestemmes

Ingen af parterne skal betale de med Ophavsretslicensnævnets behandling af sagen forbundne udgifter.

Jan Schans Christensen

Vibeke Borberg

Asger Heine Jensen